

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" щодо встановлення розміру мінімальної пенсії за віком на рівні мінімальної заробітної плати, підвищення розмірів трудових пенсій внаслідок збільшення величини оцінки одного року страхового стажу, зменшення пенсійного віку та страхового стажу"

1. Обґрунтування необхідності прийняття акта

3 жовтня 2017 року Верховною Радою України прийнято Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій" від 3 жовтня 2017 року № 2148-VIII (далі - Закон № 2148-VIII), який набрав чинності 11 жовтня 2017 року.

Законом № 2148-VIII внесено зміни до низки законодавчих актів України, які порушують Конституцію України.

Мова йде про наступні положення "пенсійної реформи":

1) зменшення величини оцінки одного року страхового стажу, який використовується для обчислення пенсії, до 1%, а також використання цього показника у зменшеному розмірі при осучасненні пенсій;

2) поступове, протягом 10 років, збільшення страхового стажу до 35 років;

3) підвищення пенсійного віку з 60 до 63 та 65 років залежно від наявного у особи страхового стажу;

4) підвищення віку до 65 років, з якого особі може бути призначена мінімальна пенсія за віком;

5) підвищення віку з 63 до 65 років, з якого особа вважається такою, що не має права на пенсію та їй надається державна соціальна допомога замість пенсії;

6) скасування пенсій за вислугу років для працівників освіти, охорони здоров'я та соціального забезпечення, робітників локомотивних бригад на залізничному транспорті та метрополітені; окремих категорії працівників авіації та льотно-випробного складу; водіїв, зайнятих в технологічному процесі на шахтах, у рудниках, розрізах і рудних кар'єрах, та ін.

Зменшення у формулі обчислення пенсії оцінки одного року страхового стажу тягне за собою відповідне зменшення розміру пенсійних виплат майбутніх пенсіонерів, у розрахунку пенсії яких буде застосовуватися коефіцієнт 1% замість 1,35%, а також застосування нової величини оцінки одного року страхового стажу при здійсненні осучаснення пенсій призведуть до загального зменшення розміру пенсій, особливо тих, що будуть призначатися після набрання чинності Законом № 2148-VIII, що є абсолютним порушенням принципів пенсійного забезпечення та приписів статті 22 Конституції України, яка зазначає: права і свободи людини і громадянина, закріплені цією Конституцією, не є вичерпними; конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані; при прийнятті нових

законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод.

Окремі зміни до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" (далі – Закон № 1058-IV), внесені Законом № 2148-VIII, передбачають:

- поступове збільшення страхового стажу до 35 років;
- підвищення пенсійного віку з 60 до 63 та 65 років залежно від наявного у особи страхового стажу;
- підвищення віку, з якого особі може бути призначена мінімальна пенсія.

Тобто майбутні пенсіонери, які до внесення зазначених змін могли б вийти на пенсію у 60 років за наявності страхового стажу тривалістю 15 років, тепер не матимуть такого права.

А у разі відсутності необхідних умов виходу на пенсію відповідно до частини першої та другої статті 26 Закону № 1058-IV право виходу на пенсію матимуть особи лише після досягнення 65 років і за наявності страхового стажу, визначеного у частині третій статті 26 Закону № 1058-IV.

Запропоновані зміни також призвели до загального зменшення розміру пенсій, особливо тих, що будуть призначатися після набрання чинності Законом № 2148-VIII. При цьому зменшення розміру пенсії порівняно з пенсією, що призначили б цій особі за діючим законом до внесення змін, буде особливо значним у осіб, які мають великий страховий стаж.

Таким чином, збільшення у такий спосіб страхового стажу, необхідного для отримання права на призначення пенсії та фактичне підвищення пенсійного віку, в окремих випадках призведе до позбавлення права на пенсійне забезпечення громадян у протиріччя статті 46 Конституції України, відповідно до якої громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом; пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом.

Додатково слід зазначити, що за частиною першою статті 58 Конституції України закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи.

Положення щодо значного збільшення страхового стажу, необхідного для набуття особою права на призначення пенсії за віком при досягненні нею віку 60 років, не відповідають вимогам статті 58 Конституції України щодо дії законів у часі.

Адже для осіб, які планували своє життя, в тому числі й трудове, виходячи з положень діючих раніше умов пенсійного забезпечення та необхідного для призначення пенсії стажу роботи 20 (для жінок) і 25 (для чоловіків) років, надаючи перевагу навчанню, догляду за дітьми, хворими

членами сім'ї, або деякий час не працювали у зв'язку із станом здоров'я, іншими поважними причинами та вік яких зараз більше за 35-40 років, можливість набуття до 60 років необхідного стажу є неможливим. Відтак положення Закону № 1058-IV щодо періоду страхового стажу, необхідного для набуття права на призначення пенсії за віком у повному обсязі матиме зворотну дію стосовно зазначених осіб, оскільки набуття стажу не є одномоментним, а стосуватиметься тривалого періоду минулого життя особи. При цьому поведінка та дії такої особи відповідали нормам і правилам існуючого на той час законодавства, а наслідки, що пропонується запровадити, по суті матимуть для особи каральний характер.

Таким чином слід підсумувати, що поступове збільшення страхового стажу до 35 років і підвищення пенсійного віку з 60 до 63 та 65 років залежно від наявного у особи страхового стажу порушує приписи статті 22 Конституції України в частині недопущення звуження змісту існуючих прав і свобод при прийнятті законів, ставить у нерівне становище осіб, які набудуть права виходу на пенсію з різницею хоча б у один день, чим порушує частину першу статті 24 Конституції України, відповідно до якої громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом, статтю 46 Основного Закону України в частині не забезпечення права на соціальний захист, забезпечення осіб у старості та розміру пенсії, не нижче від прожиткового мінімуму, а також приписи її статті 58 щодо незворотності дії законів у часі.

2. Цілі і завдання прийняття акта

Цілі і завдання прийняття акта - встановлення справедливих умов виходу на пенсію в частині відновлення величини оцінки одного року страхового стажу у розмірі 1,35%, скасування неконституційного підвищення страхового стажу та пенсійного віку.

3. Загальна характеристика і основні положення проекту акта

Підтримуючи соціальну спрямованість законопроекту реєстр. № 4041 (доопрацьованого), яким передбачено внесення змін до статті 28 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", що передбачають визначення мінімального розміру пенсії за віком в розмірі мінімальної заробітної плати, визначеної законом.

Альтернативним законопроектом пропонується комплексне рішення - внести додаткові зміни до закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", якими відновлюються соціальні гарантії стосовно розмірів трудових пенсій, що існували до внесення змін на підставі Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій" від 3 жовтня 2017 року № 2148-VIII:

1) встановити величину оцінки одного року страхового стажу на рівні 1,35% з 1 січня 2022 року, а також застосовувати цей коефіцієнт при осучасненні пенсій;

2) встановити право на призначення пенсії за віком після досягнення чоловіками 60 років, жінками – 55 років та за наявності страхового стажу не менше 15 років;

3) передбачити заборону на зміну умов призначення пенсії в частині підвищення пенсійного віку та збільшення страхового стажу, необхідного для призначення пенсії за віком;

4) скасувати положення про те, що мінімальний розмір пенсії за віком виплачується лише після досягнення особою віку 65 років;

5) визначити мінімальний розмір пенсії за віком в розмірі мінімальної заробітної плати, визначеної законом;

6) встановити, що мінімальний розмір пенсії за віком повинен встановлюватися в законі про Державний бюджет України на відповідний рік.

4. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання

Питання, яких торкається законопроект, регулюються Конституцією України, законами України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування".

Реалізація проекту не потребує внесення змін до інших законодавчих актів України, крім тих, до яких передбачено зміни у самому законопроекті.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

На момент внесення проект не потребує видатків із Державного бюджету України.

Разом з тим, реалізація проекту потребуватиме додаткових фінансових витрат у майбутньому, починаючи з 2022 року. У зв'язку з цим Прикінцевими положеннями проекту доручається Кабінету Міністрів України врахувати у проекті Державного бюджету України на 2022 рік видатки, необхідні для реалізації цього Закону.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття акта

Реалізація законопроекту дозволить встановити справедливі умови виходу на пенсію в частині відновлення величини оцінки одного року страхового стажу у розмірі 1,35% та скасування підвищення страхового стажу та пенсійного віку.

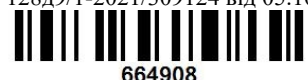
Крім того, прийняття запропонованого проекту закону дозволить відновити конституційні права громадян України на пенсійне забезпечення та соціальний захист, які були обмежені у зв'язку із набранням чинності окремими положеннями Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій".

Народний депутат України
САС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Королевська Наталія Юріївна
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B040000007FAE280094288F00
Дійсний до: 26.01.2023 0:00:00

Королевська Н.Ю.
Апарат Верховної Ради України
№ 128д9/1-2021/309124 від 05.10.2021

664908